

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338.433

Ананійчук Ю.В.,
аспірант,
Миколаївський національний аграрний університет

Ananiichuk Yuliia,
Postgraduate,
Mykolayiv National Agrarian University

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Ананійчук Ю.В. Інфраструктурне забезпечення розвитку аграрного сектору економіки. У статті розглянуто сутність і напрями інфраструктурного забезпечення, конкурентоспроможності аграрного сектору в умовах глобалізації. Розкрито сутність та особливості процесів, відображено їхній вплив на розвиток аграрного сектору економіки. Визначено, що трансформаційні глобалізаційні процеси сприяли розвитку великого аграрного бізнесу, що спричинило поширення агрохолдингових формувань. Акцентовано увагу на співпраці України зі Світовою Організацією Торгівлі, визначено особливості тарифних квот під час експортування сільськогосподарської продукції до Європейського Союзу, що дало змогу забезпечити функціонування зони вільної торгівлі. Обґрунтовано необхідність підвищення конкурентних переваг аграрної продукції, забезпечення відповідності якісним критеріям, критеріям безпечності.

Ключові слова: глобалізація, інфраструктура, аграрний сектор, агрохолдинг, трансформація, тарифні квоти, конкурентні можливості, безпечність продукції, сертифікація продукції.

Ананійчук Ю.В. Инфраструктурное обеспечение развития аграрного сектору экономики. В статье рассмотрены сущность и направления инфраструктурного обеспечения, конкурентоспособности аграрного сектору в условиях глобализации. Раскрыта сущность и особенности процессов, отражено их влияние на развитие аграрного сектору экономики. Оговорено, что трансформационные глобализационные процессы способствовали развитию крупного аграрного бизнеса, что привело к распространению агрохолдинговых формирований. Акцентировано внимание на сотрудничестве Украины со Всемирной Торговой Организацией, определены особенности тарифных квот при экспорте сельскохозяйственной продукции в Европейский Союз, что позволило обеспечить функционирование зоны свободной торговли. Обоснована необходимость повышения конкурентных преимуществ аграрной продукции, обеспечения соответствия качественным критериям, критериям безопасности.

Ключевые слова: глобализация, инфраструктура, аграрный сектор, агрохолдинг, трансформация, тарифные квоты, конкурентные возможности, безопасность продукции, сертификация продукции.

Ananiichuk Yuliia. Infrastructure support in the development of agrarian economy sector. The article describes the nature and directions of infrastructure support, competitiveness of agrarian sector in the context of globalization. The essence and peculiarities of the processes are revealed. Their influence on the development of the agrarian sector of the economy is reflected. Certainly, the most significant transformations in the agrarian sector were changes in organizational and economic structure of production, deepening of its heterogeneity and concentration processes, strengthening of export orientation of production, introduction of technical, technological and business innovations, which led to the increase of resource usage efficiency and production's volumes. The natural result of the integration of economic entities of agrarian and industrial production is occurred under the influence of the world globalization and integration processes in the agrarian and consists of the emergence and development of agrarian holdings. The attention was paid to the cooperation of Ukraine with the World Trade Organization, which gave the opportunities for Ukrainian producers to enter the world markets, using foreign technologies in order to expand the consumer range of products. The peculiarities of tariff quotas for the export of agricultural products to the European Union were determined, which allowed ensuring the functioning of the free trade area, which facilitated the process of convergence of economies of Ukraine and EU Member States. The consistent establishment of trade rules based on trade procedures and technical regulations are taken into account. The Participants will provide

the high trade facilitation in certain sectors of the economy, commodity groups and tariff quotas under which tariffs are abolished and reduced. The necessity to increase the competitive advantages of agricultural products, to ensure compliance with quality and safety criteria is substantiated. In order to ensure the competitiveness of the agrarian sector, the main measures should be aimed at improving the management system, implementing an effective investment and innovation policy, forming an effective agrarian market infrastructure, organizing an effective system for assessing product quality at the level of European requirements, as well as intensifying the process of adjusting domestic standards in accordance with the European requirements

Key words: globalization, infrastructure, agrarian sector, agrarian holding, transformation, tariff quotas, competitive opportunities, product safety, product certification.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Аграрний сектор є однією з найважливіших галузей національної економіки, що охоплює різні види економічної діяльності, які включають у себе виробництво сільськогосподарської продукції, а також транспортування та доставку її до кінцевого споживача. Аграрний сектор займає стратегічне положення в економіці держави, адже сільське господарство є основною продуктивною системою, що забезпечує суспільство товарами першої необхідності та продуктами харчування. Саме тому розвиток аграрного сектору вважають запорукою продовольчої безпеки держави.

Ефективна робота аграрного сектору економіки України значною мірою залежить від стану розвитку інфраструктури. Однією з найважливіших умов забезпечення продовольчої безпеки вважають інфраструктурне забезпечення у комплексі з іншими організаційними заходами галузі, що сприяє зниженню соціальної напруги, стабілізації національної економіки загалом, підвищенню здатності протистояти міжнародній конкуренції, сприяє зростанню позицій країни у міжнародному ринковому середовищі [1]. Саме тому подальші дослідження інфраструктурного забезпечення розвитку аграрного сектору економіки є надзвичайно актуальними і повинні враховувати глобалізацію як важливий чинник впливу на подальший розвиток зовнішньоекономічних відносин, можливості нарощування експорту вітчизняної аграрної продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Напрями й особливості розвитку аграрного сектору, у тому числі аграрного ринку, досліджували вітчизняні вчені, такі як: В. Андрійчук, М. Артус, М. Белявцев, І. Гончаренко, О. Гудзинський, О. Єрмаков, І. Лесік, Р. Логоша, І. Лотоцький, П. Саблук, О. Шпикуляк, О. Шпичак та інші. У працях авторів значна увага приділяється оцінці окремих елементів та складників інфраструктурного забезпечення аграрного сектору. Так, в умовах глобалізації є потреба щодо комплексного дослідження етапів розвитку, окремих складників інфраструктури аграрного сектору економіки, у тому числі з огляду на трансформаційні процеси.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є обґрунтування сутності інфраструктурного забезпечення розвитку аграрного сектору економіки з огляду на глобалізаційні процеси, визначення пріоритетних напрямів розвитку окремих інфраструктурних складників з метою забезпечення якості й безпеки аграрної продукції, створення передумов до своєчасного виконання зобов'язань усіма учасниками ринку, недопущення шахрайств. Основним завданням дослідження є виявлення потенційних можливостей щодо

вдосконалення інфраструктурного забезпечення розвитку аграрного сектору економіки, визначення конкурентних можливостей підприємств аграрного сектору на світових ринках.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трансформаційні перетворення, які відбуваються в Україні, зміни у світовому фінансовому просторі та глобалізаційні процеси визначають необхідність суб'єктів господарювання пристосуватися до мінливого економічного середовища з метою забезпечення конкурентоспроможного та фінансово стійкого функціонування [2].

Трансформацією аграрного сектору економіки вважають спосіб об'єднання протиріч між вимогами ринку та застарілою логікою поведінки господарюючих суб'єктів, що виражена в організаційних, господарських, фінансово-економічних, технічних та правових заходах, які спрямовані на реорганізацію підприємства, зміну форм власності та збільшення конкурентоспроможності аграрної продукції, фінансове оздоровлення економіки та підвищення ефективності виробництва. Аграрний сектор є базисом у забезпеченні продовольчої безпеки країни і конкурентоспроможної продукції на світових ринках [3].

Найбільш значущими трансформаціями в аграрному секторі можна вважати зміну організаційно-економічної структури виробництва, її неоднорідність, процеси посилення та концентрації експортної орієнтації виробництва, впровадження інновацій, що викликали підвищення продуктивності використання ресурсів, збільшення обсягів виробництва [4].

За останнє десятиріччя загальна кількість аграрних формувань в Україні має тенденцію до зменшення. Так, найбільшу частку займають фермерські господарства, різке скорочення характерне для кооперативів. Чітка тенденція щодо укрупнення аграрних формувань пояснюється процесами інтеграції вже наявних [5].

Результатом інтеграції економічних суб'єктів аграрного сектору, на який вплинули процеси укрупнення аграрних формувань та глобалізаційні тенденції світової економіки, є виникнення і подальший розвиток аграрних холдингів в Україні. Аграрні холдинги стали важливою частиною агропромислового виробництва та потужною складовою частиною міжнародних фінансових відносин. Концентрація капіталу в аграрній галузі, процес укрупнення підприємств та пожевлення інтеграційних процесів сприяли створенню, функціонуванню й розвитку аграрних холдингів [2].

В умовах жорсткої конкуренції за ринки збуту продукції усіма підприємствами розвинутих країн запроваджуються системи якості, які відповідають вимогам Міжнародних та Європейських стандартів якості та сертифікації. Такий інструмент впливу є ефективним

завдяки тому, що більшість країн встановлює жорсткі вимоги щодо безпечності продукції для здоров'я та життя людини, захисту прав та інтересів споживачів, охорони навколишнього природного середовища тощо. Стандартами, що забезпечують побудову основи для зрозумілих відносин між компаніями у глобальному масштабі, є ISO 9000 та ISO 14000. Вони дають упевненість у плані міжнародної торгівлі й мережевої економіки [6].

Глобальна інтеграція світової економіки та структуризація продовольчого ринку змушує вітчизняних товаровиробників пристосовуватися до специфіки міжнародного ринку, що потребує нових конкурентних відносин. На сучасному етапі розвитку суспільства конкуренція є важливим та дієвим механізмом, який забезпечує високу ефективність, пропорційність та динамічність ринкових відносин у галузі як виробництва, так і реалізації аграрної продукції. Новий тип відносин, що склався між Україною та зовнішнім діловим світом, збігається за часом свого розвитку із кардинальними змінами, що відбуваються на міжнародному рівні, під якими розуміють зростаючу взаємозалежність економік різних країн через зростання транскордонних переміщень товарів, послуг і капіталу, а також інтенсивність обміну інформацією та технологіями [7].

Членство України у Світовій Організації Торгівлі надало українським товаровиробникам можливість доступу до світових ринків, іноземних технологій та розширення споживчого асортименту продукції. Водночас сільськогосподарська продукція більшості вітчизняних товаровиробників має низький рівень конкурентоспроможності, особливо якості, та створює загрози для аграрного сектору економіки на зовнішніх ринках.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом забезпечило функціонування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС та є потужним поштовхом розвитку всієї економіки країни та аграрного сектору зокрема. Результатом створення зони вільної торгівлі є процес зближення економік України та країн-членів ЄС і послідовність етапів побудови правил торгівлі на основі процедур торгівлі та технічних регламентів. Сторонами створюються вигідні умови для торгівлі та скасування і зменшення мит у визначених секторах економіки, товарних групах і тарифних квотах.

Так, для сільськогосподарської продукції Європейський Союз скасував більшість ввізних мит (83,1% тарифних ліній) та встановив перехідні періоди тривалістю 37 років на 2% тарифних ліній за широкого застосування безмитних тарифних квот (14,9% товарів). Тарифні квоти з моменту підписання Угоди про асоціацію (2014 рік) для української аграрної продукції передбачені для 36 видів товарів з України (табл. 1). Протягом п'яти років для 18 категорій українських товарів Угодою передбачається збільшення обсягів тарифних квот, наприклад, передбачене поступове збільшення обсягів тарифної квоти на виноградний та яблучний соки з 10 тис. тонн до 20 000 тонн на рік. У 2017 році обсяги квоти становили 12 тис. тонн, у 2018 році – 14 тис., у 2019 році – 16 тис., на 2020 рік заплановано 18 тис., на 2021 рік і далі щорічно – 20 тис. тонн/рік. Додаткові торгові преференції ЄС включають у себе нульові тарифні квоти на імпорту української аграрної продукції. З 1 жовтня 2017 року додаткові квоти почали діяти для таких 5 позицій українських агротоварів, як: мед (2,5 тис. тонн),

виноградний сік (500 тонн), ячмінне борошно, обробленні томати (3 тис. тонн), овес (4 тис. тонн). Додаткові квоти на пшеницю (65 тис. тонн), кукурудзу (625 тис. тонн) та ячмінну крупу (325 тис. тонн) запроваджені з 1 січня 2018 року. Зазначені преференції будуть діяти протягом трьох років [8].

Одним із чинників інтеграції до світового ринку є конкуренція, яка виражається в освоєнні нових технологій, які формуються на глобальному рівні; відкритті нового соціального простору та інтеграції соціальних груп, професійних корпорацій і консолідації націй у процес формування ставлення до глобальної невизначеності розвитку суспільства.

Більшість суб'єктів аграрного сектору здійснюють свою діяльність у динамічному підприємницькому та соціальному середовищі, яке орієнтовано на потреби споживачів. Під впливом глобалізаційних чинників підприємства аграрного сектору повинні постачати на світовий ринок продукцію за найвищими якісними параметрами. Як наслідок, посередники диверсифікують джерела сировини і намагаються закуповувати сільськогосподарську продукцію у товаровиробників за мінімальною ціною [9].

Конкурентні переваги проявляються у вигляді переваг у технічній, економічній та організаційній сферах діяльності суб'єкта господарювання. Переваги можна виміряти такими економічними показниками, як більш висока рентабельність, додатковий прибуток та ринкова частка [10].

Для досягнення конкурентних переваг необхідно застосовувати систематичний моніторинг впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на конкурентоспроможність товаровиробників. Так, за джерелами виникнення конкурентні переваги доцільно поділити на внутрішні, що базуються на внутрішніх аспектах діяльності суб'єктів економіки (продуктивність праці, рівень затрат, організація процесів, система менеджменту), які перевищують аналогічні показники конкурентів, та зовнішні, що ґрунтуються на спроможності створення можливостей більш повного задоволення потреб, підвищення ефективності їхньої діяльності та зменшення витрат.

Забезпечення конкурентних переваг відбувається за рахунок залишку базових ресурсів, таких як кваліфікована та некваліфікована робоча сила, та за рахунок значних інвестицій та інновацій в управлінні [11].

Виявлено, що конкурентне середовище не може стабільно функціонувати без активного втручання держави, яка регулює усі економічні, суспільні та політичні процеси. Саме тому необхідною передумовою ефективного функціонування національної економіки та її адаптації до глобалізаційного середовища є формування умов конкурентоспроможного розвитку аграрного сектору економіки.

На формування конкурентного ринкового середовища має вплив значна кількість чинників, при цьому особливе значення має активізація інноваційної діяльності, тобто впровадження науково-технічних, соціально-економічних та управлінських нововведень. Актуальним є вирішення питання щодо загострення конкурентної боротьби на міжнародному рівні за ринки збуту аграрної продукції, відповідність правилам СОТ з огляду на суттєві євроінтеграційні перспективи відповідно до Угоди.

Тарифні квоти для українського аграрного експорту до країн ЄС

Види продукції	Обсяг продукції, тонн/рік	Додаткова квота, тонн / рік
Яловичина	12000	-
Свинина	20000	20000
Баранина	1500, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 2250	-
М'ясо птиці	16000, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 20000	20000
Молоко, вершки, йогурти	8000, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 10000	-
Сухе молоко	1500, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 5000	-
Вершкове масло	1500, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 3000	-
Яйця та альбуміни	1500, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 3000	3000
Мед	5000, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 6000	-
Часник	500	-
Цукор	20070	-
Інший цукор	10000, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 20000	-
Цукрові сиропи	2000	-
Пшениця	950000, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 1000000	-
Ячмінь	250000, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 350000	-
Овес	4000	-
Кукурудза	400000, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 650000	-
Ячмінна крупа	6300, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 7800	-
Солод	7000	-
Крохмаль	10000	-
Оброблений крохмаль	1000, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 2000	-
Висівки	15000, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 20000	-
Гриби	500	500
Оброблені томати	10000	-
Виноградний та яблучний соки	10000, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 20000	-
Продукція з обробленого молока	2000	-
Оброблена продукція з масла	250	-
Цукрова кукурудза	1500	-
Оброблена продукція з цукру	2000, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 3000	-
Оброблена продукція із зернових	2000	-
Оброблена продукція з молочних вершків	300, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 500	-
Харчові продукти	2000	-
Етанол	27000, з поступовим збільшенням протягом 5 років до 100000	-
Сигарети та цигарки	2500	-
Манітол сорбіту	100	-
Продукти переробки солоду та крохмалю	2000	-

Джерело: квоти представлено з моменту підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, побудовано з використанням [8]

Так, регулювання процесів участі у глобалізаційних процесах за оптимальних умов неможливе, якщо усі завдання у цій галузі покладено виключно на державні структури. Процес глобалізації є багаторівневим. Тому важливого значення набуває розвиток недержавних форм регулювання щодо участі у процесах глобалізації, які спираються на розширену мережу добровільних об'єднань і асоціацій, що мають представництва в більшості країн та мають можливість участі у роботі відповідних їхньому профілю міжнародних неурядових організацій. Завдяки недержавним асоціаціям та об'єднанням стало можливим раціонально виходити на міжнародні ринки, особливо це стосується малих та середніх підприємств. Такі організації мають можливість активно впроваджувати у відповідні галузі міжнародні ділові та технологічні стандарти, надавати правову та інформаційну допомогу та захищати інтереси учасників у разі виникнення спірних ситуацій у відносинах за кордоном [11].

Встановлено, що важливого значення у адаптаційних процесах аграрного сектору у глобалізаційному середовищі набуває ступінь розвитку інфраструктури, тому пріоритетними є питання щодо реалізації національних програм інфраструктурного розвитку галузі. Для забезпечення розвитку у довгостроковому періоді конкурентоспроможного аграрного сектору економіки необхідно раціонально використовувати природні та виробничі ресурси, забезпечити сучасні технологічні та інституційні зміни з метою задоволення потреб населення у кінцевому продукті виробництва. Актуальним залишається питання збереження родючості ґрунтів, водних ресурсів, застосування інноваційних екологоорієнтованих технологій, забезпечення конкурентоспроможності аграрної продукції за рахунок підвищення рівня її якості й безпечності для споживача. При цьому процеси глобалізації суспільного виробництва у аграрному секторі активізуються, а тому вимагають ефективної інтеграції у світовий економічний простір, основою якого є формування конкурентного середовища.

Отже, для забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки основними заходами

повинні бути удосконалення системи управління, реалізація ефективної інвестиційно-інноваційної політики, формування дієвої інфраструктури аграрного ринку, організація ефективної системи оцінки якості продукції на рівні європейських вимог, а також активізація процесів коригування вітчизняних стандартів до міжнародних, європейських вимог [11].

Висновки. Глобалізаційні процеси стали важливим складником, що забезпечує функціонування сучасної світової економіки та є потужною силою, що визначає майбутні напрями розвитку суспільства. Економічна інтеграція України та адаптація вітчизняних товарних виробників повинна враховувати вимоги світового ринку, глобалізаційні виклики, загрози та перспективи. Тому в результаті впливу інтеграційних та глобалізаційних процесів в Україні виникли нові форми господарювання, а саме агрохолдинги.

Суттєвим у процесах адаптації аграрного сектору до глобалізаційних процесів є ступінь розвитку інфраструктури. Саме тому пріоритетними залишаються питання щодо реалізації національних програм інфраструктурного забезпечення а також залучення недержавних добровільних організацій для регулювання міжнародних питань.

Недержавні асоціації та об'єднання можуть запроваджувати міжнародні технологічні стандарти та бути представниками інтересів учасників, якщо виникатимуть спори, при цьому ще й надавати правову та інформаційну допомогу.

У результаті підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом економіки країн зближуються завдяки послідовній побудові правил торгівлі на основі процедур торгівлі та технічних регламентів. Так, сторонами скасовуються та зменшуються митні ставки у зазначених секторах економіки та товарних групах.

Ефективна інтеграція у світове господарство можлива лише за рахунок досягнення високого рівня загальної конкурентоспроможності країни, регіонів, галузей, конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів, а також продукції та послуг.

Список використаних джерел:

1. Григорук П.М. Аналіз аграрного сектору Хмельницької області за основними показниками сталого розвитку. *Агросвіт*. 2015. № 3-4. С. 40–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2015_3-4_8 (дата звернення: 09.01.2020).
2. Зеліско І.М. Глобалізаційні тренди фінансового забезпечення діяльності аграрних формувань України. *Науковий Вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, Аграрний менеджмент та Бізнес»*. 2017. URL: <https://doaj.org/article/e5ad43938352446089c20849eca84c23> (дата звернення: 10.01.2020).
3. Лещик І.Б., Пиріг Г.І. Організаційно-економічні трансформації в аграрному секторі економіки. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3. С. 327–331.
4. Онегіна В.М. Сучасні трансформації в агробізнесі та сталий розвиток аграрного сектору. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2017. Вип. 182. С. 36–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdusg_2017_182_6 (дата звернення: 09.01.2020).
5. Завальнюк К.С. Тенденції розвитку агроформувань України та інтеграційних процесів в аграрній сфері. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес»*. 2017. Вип. 260. С. 152–162. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2017_260_18 (дата звернення: 11.01.2020).
6. Якість продукції та послуг. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2007. № 1. С. 55–57.
7. Обсяги тарифних квот у 2017–2021 роках. Веб-сайт. URL: <https://helpdesk.epo.org.ua/article/obsyagy-taryfnyhkvot-u-2017-2021-rokah> (дата звернення: 11.01.2020).
8. Денисенко М.П. Глобалізація та її вплив на інноваційний розвиток України. *Проблеми науки*. 2005. № 1. С. 47–52.
9. Бандурін Р.О., Торіков В.В. Кооперація і інтеграція як механізм вдосконалення міжгалузевих і міжгосподарських економічних стосунків в АПК. *Вісник Брянської державної сільськогосподарської академії*. 2008. № 4. С. 6–10.
10. Sklair L. Competing conceptions of globalization. *J. of world-systems research*. 1999. Vol. 2. P. 143–162.
11. Кирилов Ю.Є. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України в умовах глобалізації. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Вип. 2. С. 207–212.

References:

1. Hryhoruk P.M. (2015) Analiz ahrarynoho sektoru Khmelnytskoi oblasti za osnovnymy pokaznykamy staloho rozvytku [Analysis of agrarian sector of Khmelnytsky region by main indicators of sustainable development]. *Ahrosvit*, no. 3–4, pp. 40–46. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2015_3-4_8 (accessed 09 January 2020).
2. Zelisko I.M. (2017) Hlobalizatsiini trendy finansovoho zabezpechennia diialnosti ahrarynykh formuvan Ukrainy [Globalization trends of financial support of activity of agrarian formations of Ukraine]. *Naukovii Visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriya «Ekonomika, Ahraryni menedzhment ta Biznes»*. Available at: <https://doaj.org/article/e5ad43938352446089c20849eca84c23> (accessed 10 January 2020).
3. Leshchuk I.B., Pyrih H.I. (2013) Orhanizatsiino-ekonomichni transformatsii v ahrarynomu sektori ekonomiky [Organizational and economic transformations in the agrarian sector of the economy]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 3, pp. 327–331.
4. Onehina V.M. (2017) Suchasni transformatsii v ahrobiznesi ta stalyy rozvytok ahrarynoho sektoru [Modern transformations in agribusiness and sustainable development of agrarian sector]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka*, vol. 182, pp. 36–47. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhd-tusg_2017_182_6 (accessed 09 January 2020).
5. Zavalniuk K.S. (2017) Tendentsii rozvytku ahroformuvan Ukrainy ta intehratsiinykh protsesiv v ahraryni sferi [Trends in the development of Ukrainian agro-formations and integration processes in the agricultural sphere]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriya «Ekonomika, ahraryni menedzhment, biznes»*, vol. 260, pp. 152–162. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2017_260_18 (accessed 11 January 2020).
6. Yakist produktiv ta posluh (2007) [Quality of products and services]. *Standartyzatsiia, sertyfikatsiia, yakist*, no. 1, pp. 55–57.
7. Obsiahy taryfnykh kvot u 2017-2021 rokakh [Volumes of tariff quotas in 2017-2021]. Available at: <https://helpdesk.epo.org.ua/article/obsyagy-taryfnyh-kvot-u-2017-2021-rokah> (accessed 11 January 2020).
8. Denysenko M.P. (2005) Hlobalizatsiia ta yii vplyv na innovatsiinyi rozvytok Ukrainy [Globalization and its impact on the innovative development of Ukraine]. *Problemy nauky*, no.1, vol. 47–52.
9. Bandurin R.O., Torikov V.V. (2008) Kooperatsiia i intehratsiia yak mekhanizm vdoskonalennia mizhhaluzevykh i mizh-hospodarskykh ekonomichnykh stosunkiv v APK [Cooperation and integration as a mechanism for improving inter-sectoral and inter-economic economic relations in agriculture]. *Visnyk Brianskoi derzhavnoi silskohospodarskoi akademii*, no. 4, pp. 6–10.
10. Sklair L (1999) Competing conceptions of globalization. *J. of world-systems research*. Vol. 2, pp.143–162.
11. Kyrylov Yu.Ye. (2013) Zabezpechennia konkurentospromozhnosti ahrarynoho sektoru ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Ensuring the competitiveness of the agrarian sector of the Ukrainian economy in the context of globalization] (electronic journal). *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. Vol. 2, pp. 207–212.